

1 Museu Objecte

MUSEU PUIG

Però d'on venen aquestes frases fetes franceses “**être riche comme Crésus**” (ésser ric com Croesus), « **toucher le pactole** » (o sigui fer-se ric de forma sobtada)?

Per això, sumim en la història, i mirem també del costat de la mitologia.

Moneda de Cresos,
anvers i revers,
561-545 aC
Foto © SG /
Vila de Perpinyà

La mina de Cresos

La moneda ha nascut a l'Àsia Menor occidental a primers del segle VI abans de Crist.

Fins a aquesta data, en el món mediterrani i oriental, s'havia utilitzat diversos mitjans d'intercanvi i d'avaluació que podien coexistir: lingots de metall brut, objectes metàl·lics treballats, animals, cereals... La seva característica comuna és el seu caràcter anònim, impersonal: no n'hi ha cap que porti una marca original.

És a l'època dels dos últims reis del Regne de Lídia, el qual va dominar la major part de l'Àsia Menor, que la moneda encunyada i signada va aparèixer. Si el primer, **Aliates II** (610-560), no va quedar en les memòries, el segon **Cresos** (560-546), es va convertir en una llegenda, atès que fou el més potent. Tenia la fama de ser immensament ric i en textos antics, en particular els d'Heròdot, s'esmenta l'opulència de la seva capital, Sardes.

Mapa ensenyant l'emplaçament del Regne de Lídia a l'Àsia Menor.
Imatge © Bibi Saint Pol

Gràcies a les riqueses de Lídia, Cresos feu nombroses ofrenes al temple de Delfos, tal com un imponent lleó d'or. També feu reconstruir el temple d'Àrtemis a Efes el qual, amb la seva magnificència, esdevindrà després una de les 7 meravelles del món.

Heròdot, historiador grec conta dins «Històries» una anècdota a propòsit del rei.

Durant la visita del legislador atenès Soló, Cresos li exhibeix l'amplitud de les seves riqueses. Llavors Soló l'adverteix: "**només un cop arribada la mort es pot valorar la felicitat d'una persona**". Hom diu que uns anys més tard, durant una cacera, es matà un dels fills de Cresos, Atis. Malgrat totes les seves riqueses, el rei quedà inconsolable fins a la seva mort.

Aquestes primeres monedes eren d'**electre**. Els estàters portaven a l'anvers un cap de lleó, emblema reial del Regne de Lídia, i dos caps de lleó encarats, i al revers encunyats quadrats en relleu. Existien monedes divisionàries: *trites*, *hectes*... amb representacions de caps o de potes de lleó (se'ls atribueix generalment a Aliates).

Per què l'electre mentre els altres reialmes utilitzaven l'or i la plata pels seus intercanvis?

L'electre és una combinació natural d'or (més o menys el 70 %) i de plata (més o menys el 30 %), que s'extreia del riu **Pactol**, el qual corria més avall de la capital dels lidis. Els reis de Lídia van posar en circulació peces fetes d'electre artificial que contenien aproximadament un 54% d'or a les quals haurien donat un valor nominal molt superior al seu valor real, com si haguessin contingut un 70 % d'or. Així van fer guanys d'entre el 15 i 20 % d'or per a cadascuna de les emissions.

El Pactol, en la mitologia grega, era un riu del qual les arenes fetes de pols d'or eren inexhauribles.

El rei Mides havia obtingut de Dionís el poder de convertir en or tot allò que toqués. Però s'adonà molt ràpidament de la seva desgràcia, atès que no podia més ni menjar ni beure: tot el que tocava es tornava d'or. Llavors suplicà el Dionís que l'alliberés del seu do. Es rentà les mans a les aigües del Pactol i el riu recollí les palletes d'or.

Per tant és aquest episodi de la mitologia que va servir de referència per a designar una gran riquesa, quan hom parla avui a França de "pactol".

Per què haver creat una moneda «segellada» quan els països veïns seguien utilitzant lingots no segellats?

Alguns autors van pensar que es podia tractar de facilitar el comerç: la «moneda» anònima havia de ser pesada mentre que la moneda encunyada i segellada es podia identificar «al primer cop d'ull» amb un pes estable i garantida per l'Estat.

D'altres van pensar que l'aparició de la moneda era vinculada a la instauració d'un nou ordre social i a una necessitat cada vegada més afirmada de justícia (justes retribucions dels serveis...).

I per acabar, d'altres veuen en aquesta creació el benefici que un Estat (un rei o una ciutat) pot treure de l'emissió mateixa de numeraris en nom seu i de figures seves així com de les possibilitats que li confereix el monopoli de la moneda sobre tot el conjunt del territori del qual és sobirà. Aquests beneficis són diversos:

- al moment de la posada en circulació de la moneda, l'Estat fixa el valor nominal, generalment superior al seu valor real, ja que integra les despeses de fabricació així com una taxa tributària;
- quan l'Estat decidia que sols el seu numerari tenia un valor legal sobre el seu territori, els mercaders que arribaven amb peces estrangeres eren obligats de bescanviar-les contra peces locals. Llavors pagaven una taxa de canvi que produïa ingressos suplementaris a l'Estat.

Sigui el que sigui, els reis lidis poc van fer circular les seves monedes fora del seu territori.

I Cresos?

Si bé a l'inici del seu regne, va encunyar monedes d'electre, és l'iniciador de l'encuny de les monedes «signades» de plata pura i d'or pur portant a l'anvers un cap de lleó i un cap de toro encarats i en el revers dos quadrats en relleu. Això li va permetre regular realment la circulació monetària i treure'n profit: en extreure l'electre, tenia or i plata. En donar a cadascuna d'aquestes emissions un valor nominal superior al

valor real, feia guanys sobre cada una de les transaccions, en particular amb els comerciants estrangers.

La representació d'un lleó encarat amb un toro sobre les seves monedes és una representació de potència, la del Regne de Lídia. Així es pot parlar de propaganda monetària i política.

Aquestes monedes encunyades i signades van ser imitades per totes les ciutats i reialmes veïns i per les mateixes raons que van incitar els reis lidis a crear aquest numerari. S'esmentarà, entre d'altres, els estàters del món grec (Egina, Teos...) i els dàrics, portant el rei-arquer a l'anvers, creats pel rei de Pèrsia, Darios I el Gran.

Museu de les monedes i medalles Josep Puig
42 Avinguda de Gran Bretanya,
66000 Perpinyà
Tel. 04 68 62 37 64

Retrobeu el Museu a la pàgina web de la Vila

<http://www.mairie-perpignan.fr/fr/culture/musees/joseph-puig>

Observacions?

Contacteu-nos

Servei dels Públics dels Museus de Perpinyà

musees-mediation@mairie-perpignan.com

Tel. 04.68.66.24.66